

ΤΟΥ ΠΑΝΙΚΟΥ
ΠΑΙΟΝΙΔΗ

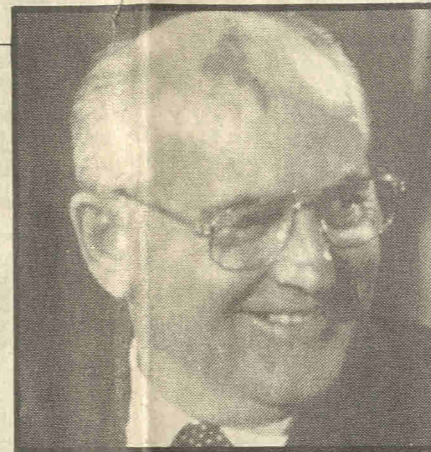
Τα διδάγματα των τελευταίων ημερών

Πιστεύω ότι όλα όσα διαδραματίστηκαν στη Σοβιετική Ένωση αυτές τις μέρες προσφέρουν πολύτιμα διδάγματα στην ανθρωπότητα. Όταν το πρωί της Δευτέρας μεταδίδονταν οι συγκλονιστικές πληροφορίες για την ανατροπή του Γκορμπατσόφ και την πισοδρόμηση στη Σοβιετική Ένωση κανένας μας, νομίζω, όσο εκ φύσεως αισιόδοξος κι αν ήταν, δεν μπορούσε να προβλέψει την κατάληξη. Στην ιστορία των πραξικοπημάτων, ιδιαίτερα εκεί όπου παίρνουν μέρος ισχυροί μηχανισμοί - στρατός, σώματα ασφαλείας - δεν συναντούμε αποτυχίες. Κι όμως η χούντα της Μόσχας δεν άντεξε πάνω από δυο εικοσιτετράωρα. Η αντίσταση των σοβιετικών ανθρώπων υπήρξε τόσο καθολική, τόσο ερρωμένη και τόσο καθαρή όσον αφορά τους στόχους που έθετε μπροστά τους που δεν άφησε περιθώρια στους πραξικοπηματίες να

δράσουν. Εμφανώς η ομάδα των νεοσταλινικών παραμένοντας τυφλά προσκολλημένη στις αποστεωμένες αντιλήψεις δεν μπορούσε να συλλάβει τις τεράστιες αλλαγές που είχαν συντελεστεί στη χώρα στα πέντε χρόνια της περεστρόικα. Στη διάρκεια της επίσκεψής μου στη Μόσχα τον περασμένο Απρίλη ένας φίλος αρχισυντάκτης μεγάλου περιοδικού, ο ποιητής Αντρέι Ντεμέντιεφ, μου έλεγε πως ο Γκορμπατσόφ στις συχνές του επαφές με τους υπευθύνους των μέσων μαζικής επικοινωνίας τονίζε, πάνω απ' όλα, την ανάγκη να διαμορφωθεί μια τέτοια κοινή γνώμη ελεύθερων

ανθρώπων που να μην ανεχθεί σε περίπτωση πραξικοπήματος την επιστροφή στους γκριζούς καιρούς του παρελθόντος. Τις τελευταίες αυτές μέρες είδαμε στην πράξη ένα από τα θαύματα που επιτέλεσε η νέα σκέψη του Γκορμπατσόφ. Στο προσκήνιο της σοβιετικής κοινωνίας βρισκονταν πια πολίτες με οντότητα και με συνείδηση της δύναμης τους και καμιά μονάδα θωρακισμένων, καμιά κατάσταση έκτακτης ανάγκης δεν μπορούσε να τους αφαιρέσει εκείνο που είχαν κατακτήσει. Αυτή η συγκλονιστική αντίσταση ήταν όμως και μια έκπληξη για τον υπόλοιπο κόσμο. Πρέπει

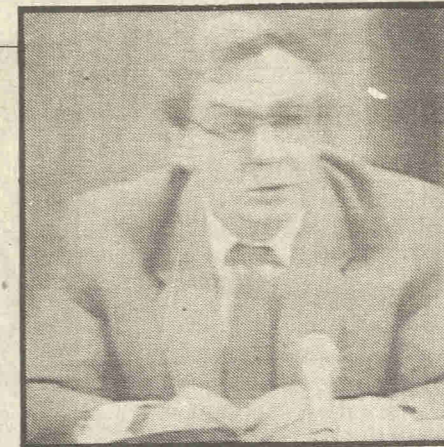
να πούμε ότι η διεθνής αντίδραση στις δραματικές εξελίξεις στη Σοβιετική Ένωση δεν ήταν το ίδιο αποφασιστική τη Δευτέρα όπως ήταν την Τρίτη. Είναι η αυτοθυσία, το θάρρος και το πάθος του Μπορίς Γιέλτσιν και των συνεργατών του που κέντρισαν τα ΟΧΙ που έφταναν καταγιστικά από όλες τις γωνιές του πλανήτη. Είναι αυτό επίσης το παλλαϊκό ξεσήκωμα που έκανε πολλούς μέσα στη Σοβιετική Ένωση που πιθανό αρχικά να πήραν τη θέση του συμβιβασμού να συνειδητοποιήσουν την έκταση των περιπετειών στις οποίες έσπρωχναν τη χώρα και την ανθρωπότητα οι πραξικοπηματίες. Έτσι κατέρρευσε και η ίδια η



χούντα από μέσα, διασπάστηκαν οι μηχανισμοί πάνω στους οποίους θα στηρίζονταν γεγονός που πιστεύω ότι σε τελευταία ανάλυση κατάφερε συντριπτικό πλήγμα στους νοσταλγούς του εφιαλτικού παρελθόντος. Όταν τον περασμένο Απρίλη συνάντησα στη Μόσχα τον Εντουαρντ Σιεβερνιάτσε και εκείνος μου έδωσε την αποκλειστική του συνέντευξη ένα κυρίως πράγμα μ' εντυπωσίασε. Η καθαρότητα της σκέψης του και των εκτιμήσεων του για τους μεγάλους κινδύνους που απειλούσαν τη νέα σκέψη και που προέρχονταν πέρα απ' όλα τα άλλα, τους αθεράπευτα δογματικούς

νεοσταλινικούς και από το στρατιωτικό σύμπλεγμα. Η ατολμία, μου έλεγε τότε και η διστακτικότητα μάς φθείρουν. Αρκετοί επέκριναν τότε τον Σιεβερνιάτσε γιατί εγκατέλειψε το πόστο του εκείνος όμως ήταν αμετάκλητος στη θέση του ότι με την παραίτηση του είχε στείλει ένα μήνυμα, ότι η δικτατορία παραμένει στη γωνιά του δρόμου και ήταν επείγον καθήκον η συσπείρωση των δημοκρατικών δυνάμεων. Αυτές οι θέσεις και η τόλμη επιβεβαιώνονται τώρα.

Πιστεύω ότι τώρα με την κατάρρευση του πραξικοπήματος οι δυνάμεις που στηρίζουν πραγματικά την



περεστρόικα θα ενισχυθούν και θα δεθούν ακόμα περισσότερο μεταξύ τους. Θα υπάρξουν επίσης εκ των πραγμάτων πιο γρήγοροι ρυθμοί στις απειλούμενες αλλαγές και μεγαλύτερη συνειδητοποίηση διεθνώς για την ανάγκη να στηριχτεί με έργα και όχι λόγια η κίνηση του σοβιετικού λαού προς μια νέα κοινωνία απαλλαγμένη από τα χρεοκοπημένα στοιχεία του παρελθόντος.

Κέρδισε επίσης η υπόθεση της ειρήνης και απέφυγε οδυνηρότατες περιπέτειες.

Τον Γκενάντνι Γιανάεφ τον γνώριζα. Τον συναντούσα συχνά σε διεθνή συνέδρια νεολαίας. Όταν ήταν πρόεδρος των

★ Στο προσκήνιο της Σοβιετικής κοινωνίας βρισκονταν πια πολίτες με οντότητα και με συνείδηση της δύναμης τους και καμιά μονάδα θωρακισμένων, καμιά κατάσταση έκτακτης ανάγκης δεν μπορούσε να τους αφαιρέσει εκείνο, που είχαν κατακτήσει.

οργανώσεων Νεολαίας της Σοβιετικής Ένωσης ήμουνα κι εγώ πρόεδρος της ΕΔΟΝ. Θυμάμαι λοιπόν, μια συνάντησή μας στην περίοδο της μεγάλης έντασης στις σχέσεις της Σοβιετικής Ένωσης και της Κίνας. Τον είχα ρωτήσει πώς θα εξελιχθεί αυτή η εκρηκτική κατάσταση και εκείνος μου απάντησε απλά και κυνικά πως μια λύση μονάχα έβλεπε. Να κτυπήσει η Σοβιετική Ένωση κεραυνοβόλα την Κίνα προτού προλάβει το οπλοστάσιό του. Ούτε και που διανοούνταν διάλογο και συνομιλίες.

Γι' αυτό όταν άκουσα πως ο Γιανάεφ ηγούνταν της ομάδας των οκτώ κυριολεκτικά πάγωσα.

Ανήκει, βλέπετε, ο Γιανάεφ όπως και πολλοί άλλοι, απομεινάρια της σταλινικής σκέψης και δράσης, στη σχολή που τον δίδαξε να θέτει πάντοτε ανεξάρτητα από τις συνέπειες το στενά κομματικό συμφέρον πάνω απ' όλα. Χρειάστηκε, ένοχοι Γκορμπατσόφ για να ανατρέψει αυτή τη βαθιά χαραγμένη δοξασία που σφράγισε τον αιώνα μας και να τοποθετήσει τις πανανθρώπινες οικουμενικές αξίες στο βάθρο τους. Κι εδώ νομίζω βρίσκεται κατά κύριο λόγο η ιστορική προσφορά του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στον λαό του, στην ανθρωπότητα και την εποχή του.